

معناشناسی عنوان

«واجب الوجود بالذات»

*
سید محمد انتظام
استادیار گروه فلسفه دانشگاه مفید

چکیده

که عین وجود است» را بعنوان بهترین تعریف برگزیده‌ایم و به این ترتیب، از ساحت «مفهوم» به ساحت «وجود» عبور کرده و تفسیری با رویکرد وجودشناسانه از آن ارائه کرده‌ایم.

عنوان ترکیبی «واجب الوجود بالذات» مهمترین عنوانیست که فیلسوفان مسلمان از فارابی تا عصر حاضر در خداشناسی فلسفی بکار گرفته‌اند و با محوریت آن از وجود، صفات و فعل خدا سخن گفته‌اند. در این مقاله تلاش شده است با نگاهی به منابع فلسفی و کلامی، نکات مهم و مطرح شده درباره این عنوان ترکیبی تحلیل و بررسی شود تا ضمن آشنایی با لغزشهایی از قبیل «خلط مفهوم و مصداق» و «خلط معقول دوم فلسفی با معقول اول» که بدین واسطه رخ داده است، بمعنای دقیق و قابل دفاع این عنوان دست یابیم. در وهله نخست، بداهت، اشتراک معنوی و معقول دوم بودن دو تکواژ این عنوان ترکیبی – که عبارتند از «وجود» و «وجوب» – به اثبات رسیده است و اهمیت آن را در معناشناسی عنوان واجب الوجود بالذات نشان داده‌ایم و پس از آن، مهمترین تعریفهای ارائه شده برای عنوان مذکور را تحلیل و بررسی کرده‌ایم؛ از این تعریفها (شش تعریف) دو تعریف نخست و چهارم را نقد کرده و به منشأ لغزشهایی که در این تعریفها رخ داده، اشاره کرده‌ایم و ضمن تأیید تعریفهای دوم، سوم و پنجم، در نهایت در ساحت مفهومی، بیروی از فارابی، ابن‌سینا و ملاصدرا، تعریف واجب الوجود بالذات به «حقیقتی

کلیدواژگان

وجود
واجب الوجود بالغیر
وجوب
واجب الوجود بالذات

مقدمه

فیلسوفان مسلمان با عناوین و تعبیرات مختلفی از خداوند یاد کرده‌اند؛ عناوینی چون: واجب الوجود بالذات، وجود مطلق، بسیط الحقیقه، صرف الوجود، کمال مطلق، فوق تمام، وجود بدون ماهیت و...

بیتردید عنوان واجب الوجود بالذات یکی از مهمترین و کلیدیترین آنهاست. این عنوان با مفهومی فلسفی و رویکردی هستی‌شناسانه، توسط فارابی و بر پایه تفکیک وجود و ماهیت مطرح گردید و ابن‌سینا در چارچوب مورد نظر فارابی و با تحلیل عمیقتر و بیان گستره‌تر لوازم عقلی و فلسفی آن، خداشناسی فلسفی

*.Email:m_e5883@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۳/۶/۱۵ تاریخ تأیید: ۹۳/۹/۲۵